

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Umeå universitet
Forskarutbildningsämne: Historia
Licentiatexamen: Ja
Doktorsexamen: Ja

Skriv en självvärdering per utbildning som leder fram till examen inom det forskarutbildningsämne som ska utvärderas. Självvärderingen baseras på kvalitetsaspekter och bedömningsgrunder inom aspektområdena:

- miljö, resurser och område
- utformning, genomförande och resultat
- uppföljning, åtgärder och återkoppling

samt de tre perspektiven:

- arbetslivets perspektiv
- studenters perspektiv
- jämställdhetsperspektiv.

Beskriv kortfattat samt analysera och värdera med exempel hur den utvärderade utbildningen uppfyller bedömningsgrunderna för varje aspekt inom aspektområdena och för perspektiven. Självvärderingen ska utgå från aktuella förhållanden för utbildningen. Beskriv såväl styrkor som identifierade utvecklingsområden samt hur arbetet med uppföljning, vidtagna och planerade åtgärder och återkoppling sker både för att utveckla utbildningen och för att säkerställa att utbildningen har hög kvalitet.

En mer preciserad vägledning till lärosäten vad gäller aspekter och bedömningsgrunder finns i *Vägledning för utvärdering av utbildning på forskarnivå*, bilaga 1.

Självvärderingen bör sammanlagt inte överstiga 75 000 tecken inklusive mellanslag (cirka 25 A4-sidor i 12 punkters storlek), exklusive lärosätets ifyllda tabeller.

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsämne

Bedömningsgrund:

Avgränsningen av forskarutbildningsämnet och dess koppling till den vetenskapliga grunden och beprövad erfarenhet är välmotiverad och adekvat.

Vägledning: Hur forskarutbildningsämnet avgränsas avseende såväl bredd som djup

Forskarutbildningsämnets avgränsning avseende bredd kan sägas ske genom de obligatoriska kurserna som ingår, samt vidare genom obligatorisk seminarieverksamhet och deltagande vid såväl nationella som internationella konferenser och workshops. Genom både teori- och metodkurserna får doktoranderna komma i kontakt med ett brett spektra av metoder och teorier inom forskarutbildningsämnets vetenskapliga fält. Doktoranderna uppmuntras också att delta på de regelbundet hållna svenska och nordiska historikermötena, där olika forskningsområden inom ämnet presenteras – områden som går vidare än de som institutionens egna forskare rör sig inom. I Umeå är bredden bland forskare som doktoranderna kommer i kontakt med relativt stor, med viss tyngdpunkt på socialhistoria och tidsperioden från ca 1500 och framåt. Vi antar i första hand doktorander med ämnen där vi själva upplever att vi har så god kompetens att vi kan ge kvalitativ handledning ämnesmässigt. Den begränsning i bredd som detta delvis innebär i förlängningen, kompenseras av det obligatoriska kursutbudet och genom deltagandet på större konferenser och workshops. Forskarutbildningsämnets djup avgränsas förutom den rena ämneskunskapen genom att våra doktorander övas i analytiskt och reflexivt tänkande genom hela utbildningen. Det sker när avhandlingsavsnitt diskuteras med handledare och på seminarier och på konferenser och workshops. Men också genom de kurser som ingår i utbildningen.

Vägledning: Forskarutbildningsämnets koppling till vetenskaplig/konstnärlig grund och beprövad erfarenhet

I och med att Historia i första hand antar doktorander inom ämnesområden som de seniora forskarna själv befinner sig inom är kopplingen till den vetenskapliga grunden och beprövad erfarenhet stark. Historieämnet vid Umeå universitet utmärks av hög aktivitet av forskning, vilket bland annat uttrycks genom att en betydande majoritet av våra lektorer är professorer och docenter som genom åren erhållit medel i ett flertal externt granskade och finansierade projekt.

Aspekt: Personal

Bedömningsgrunder:

A. *Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens innehåll och genomförande.*

Vägledning: Handledarnas och lärarnas sammantagna kompetens i förhållande till utbildningen.

Inom ämnet finns tretton tillsvidareanställda lärare, varav åtta är professorer och tre är docenter, samt sju visstidsanställda forskare. Totalt finns femton handledare som tillsammans uppvisar en bred kompetens i relation till våra doktoranders ämnen. I fall där specifik ämneskompetens som någon doktorand behöver saknas inom institutionen anlitar vi (i första hand biträdande) handledare utifrån som besitter relevant kompetens – det kan vara både från andra institutioner inom universitetet, eller externt. Som exempel kan nämnas att vi för en doktorand med antika Rom som studieobjekt anlitat en docent med kompetens inom området från annat lärosäte som biträdande handledare, eftersom vi själva saknar expertkompetens vad gäller antiken. Vid anlitan av externa, biträdande handledare upprättas alltid kontrakt och timersättning utgår för den del av handledningstiden som det är frågan om.

För uppdraget får handledarna totalt 400 fakultetsfinansierade klocktimmar per doktorand. Dessa klocktimmar disponeras under doktorandens fyra-åriga utbildning och fördelas mellan handledarna.

Vägledning: Hur arbetet ser ut för att långsiktigt säkra att det finns tillräckliga handledarresurser.

Arbetet med att långsiktigt säkra tillräckliga handledarresurser är till stor del beroende av yttre faktorer: ämnets volym inom grundutbildningen (som styr antalet lektorer som ämnet kan anställa), samt externa forskningsprojekt. Anställda lektorer som erhåller externa forskningsmedel frigör utrymme inom utbildningen för nyrekryteringar, vilket i sin tur ökar volymen av välmeriterade lärare som kan användas som handledarresurser. Genom att Historia är ett etablerat ämne inom grund- och gymnasieskolan och därigenom är en del av lärarutbildningen, är prognosen god vad gäller huvudområdets framtid och överlevnad inom grundutbildningen. Och eftersom Historia vid Umeå universitet bara har disputerade lärare anställda (förutom de doktorander som bidrar till undervisningen) finns också en ljus prognos vad gäller framtida handledarresurser.

Vägledning: Hur arbetet ser ut för att, vid behov, möjliggöra handledarbyten.

En doktorand som vill byta handledare vänder sig till studierektorns för forskarutbildningen, som sedan bereder handledarbytet i samråd med ämnesföreträdare och prefekt. Ämnesföreträdaren får i uppdrag att föreslå ny handledare. Beslut om byte fattas av prefekt (på delegation från dekan) vid prefektmöte. När doktorand begär byte av handledare ska en universitetsgemensam blankett användas. Detta regleras i [Regler för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet](#) (s 11) samt Riktlinjer och praxis för forskarutbildningen vid

Institutionen för idé- och samhällsstudier

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/192/192865_riktlinjer-och-praxis-fr-forskarutbildningen-vid-institutionen-fr-id--och-samhllsstudier_feb2017.pdf, s 10).

Institutionen för idé- och samhällsstudier strävar efter att göra handledarbyten så odramatiska som möjligt. Studierektorn för forskarutbildning samtalar informellt med alla inblandade parter när handledarbyte ska genomföras.

Vägledning: Hur handledares och lärares vetenskapliga/konstnärliga och pedagogiska kompetensutveckling sker.

I det lokala arbetstidsavtalet fastslås att alla lärare över tid ska ges utrymme för forskning, att följa forskningen inom det egna ämnesområdet eller övrig kompetensutveckling. Det framgår också att kompetensutvecklingstiden ska uppgå till minst 20% för universitetslektor, samt att varje lärare normalt ska ha en kompetensutvecklingsplan som stäms av vid återkommande utvecklingssamtal. På Idé- och samhällsstudier sker detta i samband med de årliga medarbetarsamtalen med institutionens prefekt.

(<https://www.aurora.umu.se/globalassets/dokument/universitetsforvaltningen/personalenheten/regler-och-riktlinjer/arbetstid/arbetstidsavtal-for-larare-vid-umea-universitet.pdf>, 5 §)

Den [humanistiska fakultetens forskarskola](#) anordnar regelbundna, tematiska handledarträffar där alla handledare inom fakulteten inbjuds att delta. Vid handledarträffarna avhandlas ämnesövergripande frågeställningar av relevans för alla typer av forskarstudier; under hösten 2016 ventilerades bland annat teman som ”Working effectively with new PhD students” och ”Using your ISP in a constructive way”. Det första temat under våren 2017 är ”Supervision and difficult conversations”. Vid Institutionen för idé- och samhällsstudier anordnas också regelbundna pedagogiska seminarier för lärare och handledare, där innehållet svarar mot de pedagogiska behov som lärarna inom de olika ämnena har. Seminariet fungerar framför allt som en mötesplats där pedagogiska erfarenheter, analyser och strategier diskuteras. Utöver detta bjuds även externa gäster in som besitter särskild pedagogisk kompetens av vikt för lärarna vid institutionens kompetensutveckling.

Enheten för Universitetspedagogik och lärandestöd (UPL), utgör, genom sitt stora utbud av kurser på olika nivåer, den främsta källan till pedagogisk kompetensutveckling för såväl handledare som lärare vid Umeå Universitet. (<http://www.upl.umu.se/utbildning/kurser/>). För handledare inom forskarutbildningen är kursen [Forskarhandledning i praktiken](#) central. Syftet med kursen är att professionalisera forskarhandledarrollen och utveckla ett reflekterande förhållningssätt. Kursdeltagaren ska bland annat utveckla en förståelse för de olika roller som ingår i en handledningssituation, utveckla kunskap om forskarhandledning som process och dess olika faser och utveckla handlingsberedskap för konflikter och problem som kan uppstå i en handledningssituation. Kursen behandlar även etikfrågor och innehållet i lag och lokalt regelverk, samt betydelsen av den individuella studieplanen.

(http://www.upl.umu.se/digitalAssets/176/176974_kursbeskrivning-fip-sv.pdf,

Enligt Idé och samhällsstudiers policy ska alla institutionens handledare inom forskarutbildningen ha gått ovannämnda handledarkurs, eller motsvarande utbildning. Om någon saknar utbildning kan denne blir handledare under förutsättning att denne genomgår utbildningen inom ett år. Om detta krav inte är uppfyllt efter ett år sker en ny utredning av handledarsituationen. Undantag från kravet på handledarutbildning kan göras för handledare med mångårig erfarenhet, som handlett minst fyra doktorander till disputation, varav minst tre i egenskap av huvudhandledare. Även dessa rekommenderas dock att genomgå handledarutbildningen.

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/192/192865_riktlinjer-och-praxis-fr-forskarutbildningen-vid-institutionen-fr-id--och-samhllsstudier_feb2017.pdf, s 9).

Vad gäller uppföljningen av om kravet uppfylls, saknas i dagsläget ordentliga rutiner. Här noteras ett utvecklingsområde, som ska ses över – i första hand genom dialog mellan prefekt och studierektorn för forskarutbildningen. En rimlig lösning vore att prefekten i samband det årliga medarbetarsamtalet även, i relevanta fall, gjorde en uppföljning av handledarfrågan.

Alla som gått ovan nämnda handledarkurs inbjuds efter kurslut till kontinuerlig fortbildning inom nätverket HandUm, som syftar till att stödja och utveckla forskarhandledaren i sin professionella roll som handledare. Lunchseminarier anordnas ca två gånger per termin där forskarhandledare från olika fakulteter och institutioner kan träffas, knyta kontakter, ta del av varandras kompetenser och bli ett informellt och stödjande nätverk. Bland de många teman som behandlats kan nämnas Karriärplanering för doktorander, Att handleda inför publicering, samt Etik och forskarhandledning.

(<http://www.upl.umu.se/natverk/handum-natvark/>)

Den vetenskapliga kompetensutvecklingen sker i övrigt främst genom deltagande i olika internationella och nationella vetenskapliga nätverk, på konferenser och workshops och genom deltagande i våra egna seminarier (ämnets, men även andra seminarier vid institutionen). Den vetenskapliga och pedagogiska kompetensutvecklingen sker också informellt genom löpande diskussioner inom ämneskollegiet. På institutionen är såväl doktorander och övriga anställda närvarande i den fysiska miljön och det underlättar för kollegialt samarbete utanför de mer reglerade mötesplatserna. Institutionen utgör med andra ord bokstavligen en levande miljö som i sig befrämjar kompetensutveckling.

Vägledning: Handledarnas och lärarnas möjlighet att följa den samhällsutveckling i övrigt som har betydelse för deras handledning och undervisning

Alla handledare deltar på konferenser nationellt och internationellt. De ingår i olika nationella och internationella nätverk. Genom den sammantagna tiden som ges för kompetensutveckling och handledningstid ges handledarna och lärarna möjlighet att följa den samhällsutveckling i övrigt som har betydelse för deras handledning och undervisning.

B. Handledarnas och lärarnas sammantagna kompetens och kompetensutveckling följs systematisk upp i syfte att främja hög kvalitet i utbildningen. Resultaten av uppföljning

omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Vägledning: Hur arbetet ser ut för att säkerställa att kvaliteten på handledning och undervisning är hög och av tillräcklig omfattning och vilka eventuella åtgärder som vidtas i samband med uppföljning av handledarkollektivets sammansättning och kompetens samt hur återkoppling av kvalitetsutvecklande åtgärder sker till relevanta intressenter.

Institutionen upprättar årligen en kompetensförsörjningsplan som sträcker sig två år framåt, i vilken olika områdens kompetensförsörjningsbehov analyseras – bland annat vad gäller forskning och forskarutbildning.

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/173/173824_kompetensförsörjningsplan_2016-2018.pdf)

Vidare uppmanas handledare vid medarbetarsamtal med prefekt till kompetensutveckling. De undervisande lärarna har alla stor undervisnings- och forskningserfarenhet. Studierektorn för forskarutbildningen för löpande dialog med doktoranderna om kvaliteten på utbildningen och handledning generellt. Kvaliteten på handledning och undervisning utvärderas i samband med den årliga uppföljningen av den individuella studieplanen i dialog med studierektorn för forskarutbildningen. Om brister uppdagas diskuteras åtgärder i direkt anslutning till dessa uppföljningsmöten. En åtgärd kan till exempel vara handledarbyte. Om handledarbyte är den åtgärd som beslutas återkopplas det till ämnesföreträdare, prefekt, handledare (tidigare och blivande) och doktorand.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsmiljö

Bedömningsgrunder:

A. Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

Vägledning: Hur arbetet ser ut för att vidga doktorandernas forskarutbildningsmiljö genom de lokala, nationella och internationella nätverk som doktoranderna och handledarna är en del av som är av betydelse för utbildningen. Hur doktoranderna inkluderas i dessa nätverk och på vilka sätt nätverken kompletterar forskarutbildningsmiljön avseende omfattning och kvalitet, hur samverkan med omgivande samhälle bedrivs, hur lärosätet säkerställer kvaliteten på de avhandlingar som går till disputation.

Institutionens och humanistiska fakultetens forskarskolas utbildningsmiljöer

Doktoranderna i historia ingår naturligt i flera olika utbildningsmiljöer inom lärosätet. De ingår i det högre seminariet i historia som hålls varje vecka – där både doktoranders och seniora forskares texter ventileras. I det seminariet ingår även inslag av presentationer av inbjudna gäster och gästforskare. Doktoranderna ingår även i institutionens större doktorandkollektiv tillsammans med doktorander inom institutionens övriga forskarutbildningsämnen (förutom historia: filosofi, religionsvetenskap, idéhistoria, arkeologi och historia med utbildningsvetenskaplig inriktning). Detta större kollektiv med samtliga doktorander på institutionen utgör institutionens doktorandråd, ett råd som leds av doktoranderna själva. Vidare tillhör samtliga doktorander sedan ett antal år någon forskarskola, vanligtvis [Humanistiska fakultetens forskarskola](#), som funnits sedan 2008. Den humanistiska fakultetens forskarskola samlar doktorander från hela fakulteten och bedriver såväl kurs- som seminarieverksamhet, samt anordnar regelbundna workshops. För de doktorander som är knutna till forskarskolan ges numer ett obligatoriskt kurspaket på 10 hp, som består av dels en bred introducerande kurs ”Att utvecklas till forskare, 5 hp”, dels en i ”Projekt och projektledning, 2,5 hp” samt ”Karriärplanering och meritdokumentation, 2,5 hp”. Den humanistiska fakultetens forskarskola syftar till att främja intellektuell och social gemenskap över ämnesgränserna, att utveckla kompetens och färdighet samt att arbeta för bättre möjligheter till arbete både inom och utanför akademien. Ett annat viktigt mål är ökad internationalisering. Forskarskolan har också som ambition att utgöra en gemensam tvärvetenskaplig plattform för kritisk diskussion om humanioras roll i samtid och framtid. Forskarskolans kurser och månadsseminarier med olika teman är öppna för fakultetens samtliga doktorander.

(<http://www.humfak.umu.se/utbildning/utbildning-pa-forskarniva/humanistisk-forskarskola/>)

Genusforskarskolan som en tillgänglig utbildningsmiljö

Utöver den verksamhet som bedrivs av humanistiska fakultetens forskarskola är doktoranderna också välkomna att delta i den kursverksamhet som bedrivs i

[Genusforskarsskolans](#) regi. Genom åren har vi haft enstaka doktorander som varit samfinansierade med genusforskarsskolan och dessa doktorander utgör då en integrerad del av genusforskarsskolan (i dagsläget gäller detta en doktorand inom ämnet Historia). Men även andra doktorander erbjuds – i mån av utrymme – att gå någon av de kurser som genusforskarsskolan ger. Genusforskarsskolan samlar doktorander från hela universitetet. Ett exempel på kurs som ges inom ramen för genusforskarsskolan är, Arbete, organisation och genus, 7,5 hp och har tre övergripande teman: arbete, organisation och ledarskap. Genomgående för kursen är maktanalyser av inkluderings- och exkluderingsprocesser relaterat till genus, klass, ras/etnicitet och sexualitet. (http://www.ucgs.umu.se/digitalAssets/187/187746_kursplan--arbete-organisation-och-genus-faststlld-i-mall.pdf).

Ämnesöverskridande nätverk om äldre tid

Ett lokalt nätverk som några historiedoktorander deltar i är UGPS (Umeå Group for Premodern Studies), ett nätverk som huvudsakligen samlar doktorander och forskare som studerar perioden före 1800. Nätverket är ämnes- och fakultetsöverskridande och arrangerar årligen internationella workshops på olika teman, samt bedriver viss seminarieverksamhet. Det nätverket är i sin tur knutet till ett flertal internationella nätverk med samma forskningsinriktning. I år står UGPS som värd för den årliga konferensen inom ramen för ISCH (the International Society for Cultural History) och i september 2016 anordnade nätverket en två-dagars konferens med antiken som tema. (<http://www.org.umu.se/ugps/eng/>). Kontakten med internationella nätverk genom UGPS har underlättat för våra doktorander att knyta kontakter som i sin tur i några fall lett till terminer på utbyten vid andra lärosäten – exempelvis i London och Wien.

Övriga nätverk

Doktorander med anknytning till historisk demografi (två av de som ingår i den här utvärderingen) ingår i ett flertal internationella nätverk, varav det mest aktiva är European Society of Historical Demography (<http://eshd2016.eshd.eu/>), som arrangerar regelbundna konferenser – de senaste i Sardinien 2014 och Leuven 2016. Både seniora forskare och doktorander från institutionen deltog på dessa konferenser och presenterade sin forskning. Handledare delar med sig av sina nationella och internationella nätverkskontakter till doktoranderna, samtidigt som dessa uppmanas att knyta egna kontakter på nationella och internationella konferenser och workshops. Alla doktorander har för närvarande 25 000 kronor per år för att möjliggöra arkivstudier, konferensdeltagande och även kursdeltagande på annan ort. (<https://www.aurora.umu.se/globalassets/dokument/enheter/humfak/for-vara-anstalda/forskarutbildningsfragor/reglerexpensmedelfakultetsfinansieradedoktorander.pdf>)

Att navigera i utbudet av seminarierier

Vilka seminarier respektive kurser som doktoranderna deltar i fastställs i samband med inrättande och uppföljning av den individuella studieplanen. Tidigare har detta gjorts i dialog mellan doktorand och huvudhandledare, men från och med 2017 ska detta ske i dialog med en referensgrupp bestående av doktorand, samtliga handledare och studierektorn för forskarutbildningen. Utbildningsområdets utmaning har inte varit att det varit för litet utbud

av vetenskapligt givande seminarier och konferenser för doktoranderna att ta del av, utan snarare att utbudet varit så stort att doktoranderna behövt vägledning att sålla. Särskilt viktig har denna hjälp varit i de fall där doktorander varit samfinansierade av exempelvis Genusforskarskolan och följt den verksamheten, samtidigt som de inbjudits att delta i den humanistiska fakultetens forskarskolas verksamhet och på institutionens regelbundna seminarier. Några doktorander har upplevt situationen med stort seminarieutbud som stressande och det har vi försökt motverka genom att se till att seminariedeltagandet regleras tydligt i den individuella studieplanen.

Samverkan med omgivande samhället

När det gäller ²¹hur samverkan med det omgivande samhället bedrivs²², finns inga specifika strukturer för det inom ramen för forskarutbildningen i historia. Inom ramen för den humanistiska forskarskolan hålls däremot med viss kontinuitet workshops och informationsmöten om den humanistiska forskningens samhällsrelevans och effekter på samhället, samt om hur samverkan ”görs” med intressenter utanför akademien. Under våren 2017 hålls en sådan workshop den 31 maj och den leds av två disputerade historiker (http://www.humfak.umu.se/digitalAssets/193/193766_fadcspringprogramme2017_2.pdf). Vid universitetets enhet för Externa Relationer (ER), finns sedan 2016 en kontaktperson som verkar specifikt för att främja humanistiska forskares, inklusive doktorandernas, samverkan med samhället.

Lärare, forskare och i viss utsträckning doktorander samverkar aktivt med det omgivande samhället genom föreläsningar, mediemedverkan, (dagstidningar, TV, radio, webb) samt genom populärvetenskaplig forskningsinformation. Som ett exempel på den formen av forskningsinformation som våra doktorander medverkat i kan nämnas att historiedoktoranden Anders Haglund höll en presentation för allmänheten i Tromsö 2015. Presentationen hade titeln ”Svensk sjukvårdspolitik och samiska hälsa ur ett historiskt perspektiv”. (http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/177/177303_samverkanidesam2015rev160219.pdf)

Flera forskare ger ut böcker på kommersiella förlag och medverkar därmed med att sprida forskningsresultaten till allmänheten. Några forskare samverkar mer konkret med det omgivande samhället. En forskare har haft långtgående samverkan med såväl fackförbund som idrottsrörelsen i sin forskning, en annan forskare med skogssektorn (alla intressenter i skogen). Samma forskare samverkar också med Västerbottens museum, samt projekt vid länsstyrelsen som anknyter till besöksnäring och kulturarvsrelaterade frågor. Vidare har under många år historielärare inom ungdomsskolan inbjudits till fortbildningsdagar vid institutionen.

Säkerställande av avhandlingarnas kvalitet

Institutionen har ett utarbetat kvalitetssäkringsarbete, som inleds redan vid rekrytering av doktoranderna. Stor vikt läggs vid att erbjuda plats till sökande som bäst förväntas kunna tillgodogöra sig forskarutbildningen inom stipulerad tidsram. Alla doktorandtjänster och antagningar till forskarutbildningen bereds först av institutionens råd för forskning och

forskarutbildning [förkortat FoFou]. Rådets uppgift är att tillsätta och ge instruktioner till de sakkunniga. De sakkunniga ska bestå av 3-4 kvalificerade personer vid institutionen. De sakkunnigas arbete ska resultera i en skriftlig redogörelse, där de sökande rangordnas med kvalitativ argumentation för rangordningen. Arbetet granskas sedan av FoFou och prefekten beslutar slutligen efter föredragning av studierektorn för forskarutbildningen med skriftligt underlag från de sakkunniga och FoFou.

http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/192/192865_riktlinjer-och-praxis-fr-forskarutbildningen-vid-institutionen-fr-id--och-samhllsstudier_feb2017.pdf, s 5-6)

Därefter fortsätter kvalitetsgranskningen i olika steg under utbildningen. Kontinuerligt i dialog med handledare och vid ventilering av avhandlingsavsnitt på seminarier, men också i samband med upprättande och uppföljning av den individuella studieplanen, samt vid olika uppföljningsstationer enligt nedan.

Den individuella studieplanen ska inlämnas till studierektorn för forskarutbildningen för godkännande senast två månader efter det att doktoranden påbörjat sina studier. Direkt efter antagning har också doktoranden ett möte med studierektorn för forskarutbildningen och prefekten. Vid detta möte ska doktoranden informeras om forskarutbildningens ramar, lokal praxis och en doktorands rättigheter och skyldigheter. Vidare diskuteras vilka målsättningar och syn på forskarstudierna som doktoranden har. I studieplanen ska det bland annat framgå formerna och frekvensen för handledning samt varje doktorands lärandemål. Den individuella studieplanen uppdateras årligen, och rapporteras av huvudhandledaren till studierektorn för forskarutbildning som i sin tur rapporterar till utbildningsledaren på fakulteten i januari varje år (för doktorander antagna fr.o.m. 2015 deltar studierektorn i den årliga uppföljningen som en del av doktorandens referensgrupp). Därutöver sker följande särskilda uppföljningstillfällen:

A) Ettårsuppföljning

När den individuella studieplanen reviderats för första gången efter ungefär ett års studier ska den granskas av FoFou-rådet med huvudhandledaren som föredragande och med den berörda doktoranden som adjungerad. Rådet ska särskilt granska att avgränsningar och tidplan verkar rimliga. Först därefter godkänns studieplanen med eventuella revideringar.

B) Mittseminarium

Under tredje utbildningsåret äger ett obligatoriskt Mittseminarium rum (normalt ca 60 procent och max 70 procent av utbildningstiden, dvs. i god tid innan det sista utbildningsåret påbörjas). Med detta menas ett seminarium med en extern, arvoderad opponent. Efter seminariet ska det vara ett bedömningsmöte för att bedöma vad som har gjorts och vad som återstår att göra vad gäller forskarstudierna och då särskilt avhandlingsarbetet. Vid mötet ska förutom doktoranden, handledarna, opponenten och studierektorn för forskarutbildningen ytterligare en bedömare närvara. Detta ska vara en disputerad forskare vid institutionen men som inte direkt är inblandad i doktorandens forskning. Bedömningsmötet protokollförs alltid av studierektorn för forskarutbildningen.

C) Inför sista-året-samtal

När sista året påbörjas ska ett möte ske mellan handledarna, doktoranden och studierektorn för forskarutbildningen. Vid detta möte diskuteras slutfasen av avhandlingsskrivandet, handledningssituationen, slutgranskning av avhandlingen, publicering, opponent samt disputationens budget. En detaljerad tidplan upprättas med ett slutdatum. Som underlag inför mötet tas en reviderad individuell studieplan fram. Studieplanen justeras sedan så snart som möjligt efter mötet och lämnas in till studierektorn för forskarutbildningen.

D) Slutgranskning

Slutgranskningen av manus sker i normalfallet av en extern, arvoderad granskare, samt ytterligare anlitate medbedömare av valfritt antal. Slutgranskningen kan antingen ske i samband med ett offentligt seminarium, eller slutet med endast slutläsargruppen närvarande. Studierektorn för forskarutbildningen närvarar normalt inte vid dessa tillfällen. Institutionen ansvarar för att det finns medel avsatta för både mittseminarium och slutgranskning (för närvarande 20 000 kronor). Dessa medel ska täcka arvode för en extern granskare vid båda tillfällena, samt den externa granskarens eventuella rese- och hotellkostnader.

E) Granskning inför tryckning

Slutligen ansvarar ämnesföreträdare för att avhandlingsmanus granskas en sista gång innan avhandlingen går till tryck inför disputationen. Ämnesföreträdaren bestämmer hur granskningen ska gå till.

Avsikten med denna uppföljningsmodell är att doktoranderna ska hinna klart inom utsatt tid. Genom att avgränsningar och fokus diskuteras och granskas under hela utbildningstiden ges förutsättningar för att avhandlingarna ska hålla god kvalitet vid disputation. Denna modell utgör ett stöd för såväl handledarna som doktoranden och ger förutsättningar för att avhandlingar som går till disputation håller god kvalitet. Vid sidan av de fastslagna uppföljningspunkterna ovan uppmanas doktoranderna att ventilera avhandlingsavsnitt på seminariet och på konferenser/workshops löpande under forskarutbildningstiden, vilket självklart är en del av kvalitetssäkringsarbetet som helhet.

Kvalitetssäkringsarbetet avslutas genom det arbete som opponent och betygsnämnd bedriver i samband med disputationen. Opponenten granskar avhandlingen och bidrar till att ge betygsnämnden underlag att fälla avgörandet om avhandlingen håller tillräckligt god kvalitet för att kunna godkännas. Utnämmandet av opponent och betygsnämnd med relevant vetenskaplig kompetens för att avgöra kvaliteten på doktorandernas avhandlingar är således den yttersta länken i en längre kedja av kvalitetssäkrande processer.

Ovanstående framgår av Riktlinjer och praxis för forskarutbildningen vid Institutionen för idé- och samhällsstudier

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/192/192865_riktlinjer-och-praxis-fr-forskarutbildningen-vid-institutionen-fr-id--och-samhllsstudier_feb2017.pdf, s 6-9)

Vägledning: Doktorandgruppens sammansättning (avseende exempelvis kön, ålder, inriktning och för utbildningen relevanta språkkunskaper) och doktoranderna som eventuellt befinner sig på annan ort eller i annan miljö. Vilka eventuella möjligheter och utmaningar som har identifierats i detta avseende och dessa har hanterats.

Doktorandgruppen (som ingår i den här utvärderingen) består av tre kvinnor och sex män, i åldrarna mellan 27 och 50 år. Ämnesmässigt är spridningen stor, med ett visst fokus på socialhistoria i vid bemärkelse.

Det mesta talar för att antalet aktiva doktorander inom ämnet inte kommer att vara mer än tre vid ingången till 2018. Om de som antogs 2014 disputerar inom ramen för den fyraåriga anställningen kvarstår endast en aktiv doktorand vid utgången av samma år. Att seminariegruppen med aktiva doktorander sjunker kraftigt hotar naturligtvis kvaliteten på utbildningen på lång sikt. Den här utvecklingen mot snabbt krympande doktorandgrupper gäller inte bara historia, utan alla ämnen vid institutionen. För att delvis motverka effekten med små seminariegrupper beslöt seminarieledarna för historia och idéhistoria i januari 2017 att slå samman till ett gemensamt seminarium för historia och idéhistoria. Vid institutionen uppmanas också doktorander att läsa enskilda kurser tillsammans, över ämnesgränserna. Tidigare har doktorander från flera ämnen läst de obligatoriska teori- och metodkurserna tillsammans. Fakultetens gemensamma forskarskola innebär att doktoranderna erbjuds en forskarutbildningsmiljö med livaktig verksamhet, även om ämnet i sig i framtiden inte rymmer så många doktorander. Vad gäller ämnesmässigt kursutbud kan detta med fördel läsas vid andra lärosäten, såväl nationellt som internationellt och inte nödvändigtvis vid den egna institutionen. Med färre doktorander som lägger fram texter på seminariet skulle mer utrymme ges för seniora forskare att lägga fram texter, vilket skulle innebära att seminariet ändå skulle kunna fungera som en viktig del i forskarutbildningen för de doktorander som befinner sig i miljön. En annan möjlig utveckling vore att den nationella forskarskolan i historia som finns, i framtiden skulle kunna omfatta samtliga lärosäten som har historia som forskarutbildningsämne. (<http://www.hist.lu.se/forskarskolan/>)

När det gäller språkkunskaper så är en av våra aktiva doktorander inte svensktalande, vilket har medfört att viktiga utskick och centrala dokument börjat översättas till engelska och vissa seminarier har hållits på engelska. Detta har medfört att doktoranden kunnat integreras väl i miljön. Vid antagningen klargjordes att vi förväntar oss att sökande som inte behärskar svenska lär sig språket inom två år. Vid universitetet ges särskilt stöd för svenskundervisning för nybörjare.

Vägledning: Handledargruppens sammansättning (avseende exempelvis kön, ålder, och för utbildningen relevanta språkkunskaper inriktning) och hur stor del av handledarna som eventuellt befinner sig på annan ort eller i annan miljö. Vilka eventuella möjligheter och utmaningar som har identifierats i detta avseende och hur dessa har hanterats.

Handledare till de doktorander som ingår i den här granskningen består av 4 kvinnor, varav en är extern biträdande handledare från Uppsala, och 8 män, varav en är extern handledare från Lund (tidigare Umeå) samt en biträdande extern handledare från demografiska databasen i

Umeå. Av totalt 12 handledare har 9 anställning vid institutionen för idé- och samhällsstudier. Med ett undantag (en biträdande handledare) är samtliga handledare professorer och docenter. Åldern på handledarna rör sig i spannet mellan 46 och 65 år, alla utom två är mellan 45-55 år. Att det är skev fördelning mellan män och kvinnor speglar relationen mellan män och kvinnor inom ämnet i stort vid Umeå universitet. Endast en kvinna är huvudhandledare. Att några av våra handledare befinner sig på annan ort ser vi som något positivt. Dels genom breddning och fördjupning av ämneskompetens inom handledarkollegiet, dels genom ökat samarbete mellan lärosäten och möjlighet till vidgade nätverk för våra doktorander och forskare.

B. Forskarutbildningsmiljön följs systematiskt upp för att säkerställa hög kvalitet. Resultatet av uppföljningen omsätts vid behov i kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Vägledning: Hur systematiska granskningar genomförs för att säkerställa att forskarutbildningsmiljön har hög kvalitet, vilka åtgärder som eventuellt vidtas i samband med uppföljning samt hur återkoppling av dessa åtgärder sker i syfte att säkerställa att forskarutbildningsmiljön har hög kvalitet och att relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Enligt det nyligen antagna universitetsgemensamma kvalitetssystemet för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet ska utvärderingar och uppföljningar för utbildning på forskarnivå ske antingen i 1-års, 3-års och 6-års cykler, eller fortlöpande.

(http://www.umu.se/digitalAssets/192/192786_kvalitetssystem-fr-utbildning-p-forskarniv-vid-ume-universitet.pdf),

Det universitetsgemensamma kvalitetssystemet antogs första februari 2017 och har därmed inte hunnit implementerats fullt ut. På institutionsnivå finns sedan tidigare ett kvalitetssystem http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/4/4927_kvalitetssystem.pdf , men

kvalitetssäkringsarbetet sker numera huvudsakligen genom verksamhetsplanerna och uppföljning av dessa, där forskarutbildningsmiljön är en aspekt som behandlas.

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/190/190542_revideradverksamhetsplan2016-2018.pdf), samt kompetensförsörjningsplaner som tidigare nämnts.

Till kvalitetssäkringsarbetet hör också regelbundna samtal med doktorander och handledare – dels genomförda av studierektorn för forskarutbildningen, dels av prefekten (medarbetarsamtal). Institutionen har vidare årliga fakultetsdialoger och prefekterna har månatliga prefekträffar – möten där bland annat forskarutbildningsfrågor behandlas.

Kvalitetsarbete sker också genom mindre formaliserade dialoger mellan kolleger och doktorander. Ett exempel på hur det senare lett till åtgärder är att både seminarieledaren för det historiska och idéhistoriska seminariet uppmärksammat att seminariegrupperna minskat i antal den senaste tiden och därför i samråd med doktoranderna beslöt att slå ihop historias och idéhistorias seminarier till ett gemensamt högre seminarium.

Inrättandet och uppföljning av individuella studieplaner, samt den årliga uppföljningen av studieplanerna på fakultetsnivå ingår också som en del kvalitetssäkringsarbetet för att se till så

att forskarutbildningsmiljön håller så god kvalitet som möjligt för våra enskilda doktorander. Kvalitetsutvecklande åtgärder kommuniceras framför allt vid uppföljning av ISP. Då blir det tydligt vad som behöver vidareutvecklas, både vad gäller doktorandens måluppfyllelse och utbildningens **utformning**. Eventuella frågor vid uppföljning av ISP diskuteras med studierektor för forskarutbildning. Om kvaliteten inte är tillfredsställande i avhandlingsmanus diskuteras det i handledarkollegiet. Då görs en bedömning av innehållet. ~~E~~ **och en** plan upprättas för fortsättningen av doktorandprojektet.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

Vägledning: Hur former för och innehåll i utbildningen säkerställer att doktoranderna visar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

Under utbildningen ingår en obligatorisk metodkurs, som ger doktoranderna en bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik inom ämnet. Innehållet i den senaste versionen av metodkursen, som utformades för att passa både doktorander inom historia och idéhistoria, kan sammanfattas med att kursen syftar till att ge forskarstuderande kunskap och förståelse för vetenskaplig metodik inom forskarutbildningsämnena. Examinationen består av såväl skriftliga uppgifter som muntligt i seminarieform, där doktoranderna ges förutsättningar att visa bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik inom forskarutbildningsämnet (Historia, respektive Idéhistoria).

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/171/171226_methodkurs_kursplan_eng-20151021.pdf)

Utöver metodkursen och andra kurser tillägnar sig doktoranderna kontinuerligt kunskaper inom ämnet historia och vetenskaplig metodik genom regelbundna, obligatoriska seminarier, deltagande på nationella och internationella workshops, samt avhandlingsskrivandet. Vid ettårs-uppföljning, mittseminarium och slutseminarium sker uppföljning av hur kunskaperna visas i avhandlingsarbetet, och doktoranden får återkoppling för det fortsatta arbetet.

Vägledning: Hur progression uppnås under utbildningen och hur kopplingen ser ut mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination.

Progression uppnås genom seminarier, konferenser, kursverksamhet och avhandlingsarbete och följs årligen upp i den individuella studieplanen. Kopplingen mellan examensmål,

lärandemål, lärandeaktiviteter är tydliggjorda i samtliga kursplaner till de obligatoriska kurserna som doktoranderna läser – i såväl teori- och metodkurser som de kurser som ges inom ramen för humanistiska forskarskolan. Särskilt uttalat finns kopplingen inbyggd i kursen ”Att utvecklas till forskare”, som är en obligatorisk kurs inom humanistiska fakultetens forskarskola, där doktoranderna under hela utbildningen får reflektera kring kopplingen mellan mål och uppfyllelsen av målen. Efter kursen förväntas doktoranderna bland annat kunna visa hur de under forskarstudierna uppnår de nationella och lokala målen för doktorsexamen vad gäller kunskap och förståelse, färdighet och förmåga, samt värderingsförmåga och förhållningssätt. De förväntas även inta ett kritiskt förhållningssätt till sin egen utveckling. Undervisningen sker kontinuerligt under forskarstudierna och ges i form av föreläsningar, seminarier, workshops, paneler, konferenser och temadagar. Examination sker genom en portfölj av skriftliga reflektioner och uppgifter som relaterar till rollen som forskarstuderande.

(http://www.humfak.umu.se/digitalAssets/185/185095_4.1.4-555-15utvecklasforskare.pdf)

Vägledning: Hur säkras att det finns förutsättningar för doktoranderna att slutföra utbildningen inom planerad tid.

Kvalitetssäkringsarbetet som görs för att doktoranderna ska ha förutsättningar att slutföra utbildning inom planerad tid har beskrivits utförligt under aspekten Forskarutbildningsmiljö ovan.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningens utformning och genomförande i syfte att säkerställa måluppfyllelsen. Resultaten av uppföljning omsätts i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Vägledning: Vilka eventuella kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning samt hur återkoppling av dessa kvalitetsutvecklande åtgärder sker i syfte att säkra måluppfyllelsen.

Formerna för uppföljning av doktorandens arbete och utbildningens utformning har beskrivits utförligt under aspekten Forskarutbildningsmiljö ovan, liksom kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med

vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranderna ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Vägledning: Hur former för och innehåll i utbildningen säkerställer att doktoranderna visar förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Hur doktoranderna visar förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Alla doktorander inom ämnet läser en obligatorisk metodkurs, vars innehåll sammanfattats under Kunskap och förmåga ovan. Under metodkursen och vidare genom regelbundet seminariedeltagande (vanligtvis en gång i veckan under terminstid), samt deltagande på nationella och internationella workshops ventilerar doktoranderna sina kunskaper och blir kritiskt granskade av såväl seminarie- som konferensdeltagare. Förmågan att planera, bedriva och presentera forskning övas också genom kursutbud inom humanistiska fakultetens forskarskola, främst genom kurserna Projekt och projektledning, Karriärplanering och meritdokumentation. (<http://www.humfak.umu.se/utbildning/utbildning-pa-forskarniva/humanistisk-forskarskola/program-och-kurser/>) I humanistiska fakultetens forskarskolas regi anordnas en årlig doktorandkonferens, då olika format och former prövas för skriftlig och muntlig presentation och respons, för att göra doktoranden bekväma med att exempelvis skriva abstracts och presentera på internationella konferenser. Kroppsspråk och presentationsformer ingår också som inslag på forskarskolans workshops. Deltagande i forskarskolan ska också ge doktoranderna en konkret erfarenhet av att stödja andras lärande, exempelvis att förmedla kunskaper om vikten av historiska kunskaper i mer samtidsorienterade vetenskapliga discipliner.

Vägledning: Hur progression uppnås genom under utbildningen och hur kopplingen ser ut mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination.

Progression uppnås genom såväl kursverksamhet som avhandlingsarbete och följs årligen upp i den individuella studieplanen. Kopplingen mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter är tydliggjorda i samtliga kursplaner till de obligatoriska kurserna som doktoranderna läser – i såväl teori- och metodkurser som de kurser som ges inom ramen för humanistiska forskarskolan. Särskilt uttalat finns kopplingen inbyggd i kursen ”Att utvecklas till forskare”, som är en obligatorisk kurs inom forskarskolan, där doktoranderna under hela utbildningen får reflektera kring kopplingen mellan mål och uppfyllelsen av målen och som nämnts ovan.

(http://www.humfak.umu.se/digitalAssets/185/185095_4.1.4-555-15utvecklasforskare.pdf)

Vägledning: Hur säkras att det finns förutsättningar för doktoranderna att slutföra utbildningen inom planerad tid.

Kvalitetssäkringsarbetet som görs för att doktoranderna ska ha förutsättningar att slutföra utbildning inom planerad tid har beskrivits utförligt under aspekten Forskarutbildningsmiljö ovan.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Vägledning: Vilka eventuella kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning samt hur återkoppling av dessa kvalitetsutvecklande åtgärder sker i syfte att säkra måluppfyllelsen.

Formerna för uppföljning av doktorandens arbete och utbildningens utformning har beskrivits utförligt under aspekten Forskarutbildningsmiljö ovan, liksom kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas ska visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Doktoranden ska också ha nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används

Vägledning: Hur former för och innehåll i utbildningen säkerställer att doktoranderna når intellektuell självständighet och förmåga att visa vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Hur det säkerställs att doktoranden når fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används. Hur progression uppnås under utbildningen och hur kopplingen ser ut mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination.

I det obligatoriska kurspaketet ingår bl.a. kursen [Forskningsprocessens delar](#), som lägger en grund för de här aktuella målen. Bland förväntade studieresultat finns att doktoranden ska

- ha en grundläggande förståelse av begreppen sanning, kunskap och belägg;
- självständigt och kritiskt kunna diskutera och värdera olika uppfattningar om vetenskapens natur och vetenskaplig förändring;
- självständigt och kritiskt kunna diskutera problem, begrepp, uppfattningar och argument rörande vetenskap och kön, språk, verklighet och tolkning samt värderingar och objektivitet i humanistisk forskning;
- ha kännedom om såväl etiska koder och konventioner som lagliga regleringar av forskningsverksamhet, särskilt med tillämpning på humanistisk forskning;
- ha en grundläggande förståelse för centrala etiska problem i samband med humanistisk forskning;
- ha en grundläggande förståelse för möjligheter och problem i samband med att på ett rationellt sätt hantera forskningsetiska frågor och problem;
- utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt kunna värdera olika typer av information.

Även kursen ”Att utvecklas till forskare” fokuserar på dessa aspekter (kursens innehåll och lärandemål har citerats ovan; http://www.humfak.umu.se/digitalAssets/185/185095_4.1.4-555-15utvecklasforskare.pdf). Humanistiska fakultetens forskarskola är tvärvetenskaplig, vilket innebär att doktoranderna ges förutsättningar att reflektera över vetenskapens möjligheter och begränsningar i ett större sammanhang än det egna ämnet.

Intellektuell självständighet, vetenskaplig redlighet och insikt i vetenskapens roll utvecklas därefter kontinuerligt genom utbildningen, främst genom seminarieverksamheten och genom deltagandet i konferenser och workshops. Den externa granskning av det framskridande

avhandlingsarbetet som sker vid mittseminarium m.m. (se beskrivning under aspekten Forskarutbildningsmiljö) är väsentlig i detta sammanhang.

Vägledning: Hur säkras att det finns förutsättningar för doktoranderna att slutföra utbildningen inom planerad tid.

Kvalitetssäkringsarbetet som görs för att doktoranderna ska ha förutsättningar att slutföra utbildning inom planerad tid har beskrivits utförligt under aspekten Forskarutbildningsmiljö ovan.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Vägledning: Vilka eventuella kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning samt hur återkoppling av dessa kvalitetsutvecklande åtgärder sker i syfte att säkra måluppfyllelsen.

Formerna för uppföljning av doktorandens arbete och utbildningens utformning har beskrivits utförligt under aspekten Forskarutbildningsmiljö ovan, liksom kvalitetsutvecklande åtgärder som vidtas i samband med uppföljning.

Arbetslivets perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen är användbar och förbereder doktorander för ett föränderligt arbetsliv.

Vägledning: Hur utbildningens användbarhet och förberedelse för arbetslivet säkerställs genom utbildningens innehåll och utformning.

I ”arbetslivet” innefattar vi i första hand forskningsrelaterat arbete inom eller utom akademien, och för detta förbereder utbildningen våra doktorander relativt väl. Rent allmänt innebär avhandlingsskrivandet och försvaret av den färdiga avhandlingen vid disputation, liksom regelbundet deltagandet på seminarier och konferenser/workshops/nätverksmöten inom och utom landet, att våra forskarstuderande socialiseras in forskarsamhället i vid bemärkelse.

Detta rimmar också väl med den egna studie vi gjorde 2015 för att ta reda på vad som hänt med våra doktorander efter disputation. Studien omfattar perioden 2007–2015, under en period då totalt 26 personer disputerade i ämnet historia vid vår institution. Av dem var 18 personer kvar i akademien 2015, i form av tillsvidareanställningar, timanställningar, forskningsstipendier eller kortare projekt. Av de som disputerade 2007–2012 var 14 av 19 personer kvar i akademien. Av de som disputerade mellan 2013–2015 var tre av sex fortfarande verksamma i akademien. Av de totalt åtta som sökt sig utanför akademien hade tre fått arbete på arkiv, bibliotek eller museum. En hade fått jobb inom grundskolan, en arbetade som utredare och en person (nydisputerad) var vid undersökningens genomförande arbetslös. En person har inte gått att spåra.

Ett flertal av de som disputerat i historia de senaste åren samt också bland de som i nuläget genomgår forskarutbildningen i historia, har en lärarutbildning i grunden och erfarenhet av att arbeta som lärare. För dessa öppnar forskarutbildningen upp ytterligare en karriärväg, nämligen som lektor inom skolan.

Vad gäller karriärplanering, erbjuder humanistiska fakultetens forskarskola kursen Karriärplanering och meritdokumentation. Kursen innehåller ”en orientering om karriärvägar inom högskolesektorn, hur såväl vetenskapliga som pedagogiska och andra meriter värderas och bedöms inom högskolan samt hur dessa kan dokumenteras och styrkas. Inom ramen för kursen ges exempel på hur man bygger upp, skriver och dokumenterar ett vetenskaplig cv respektive en pedagogisk meritportfölj och inom ramen för kursen ska den studerande ha påbörjat arbetet med dessa dokument. Kursen innehåller vidare en orientering om de generiska kompetenser som ryms inom forskarutbildningen samt om karriärmöjligheter utanför högskolesektorn efter avslutad doktorsexamen.” Efter avslutad kurs ska den forskarstuderande:

- ”- ha kännedom om möjliga karriärvägar såväl inom som utanför högskolesektorn.
- ha kännedom om hur såväl vetenskapliga som pedagogiska och andra meriter värderas och bedöms inom högskolesektorn.
- självständigt kunna dokumentera och styrka sina meriter samt kunna avgöra vilka meriter som är viktiga i olika sammanhang.

- ha påbörjat arbetet med en egen vetenskaplig cv samt en pedagogisk meritportfölj.”

(<http://www.humfak.umu.se/utbildning/utbildning-pa-forskarniva/humanistisk-forskarskola/program-och-kurser/>, kursplan Karriärplanering och meritdokumentation).

Vid humanistiska forskarskolan samt vid aktiviteter organiserade av Institutionen för Idé och samhällsstudier ges kontinuerligt information om det innovationsstödssystem som finns vid Umeå universitet och som doktoranderna har möjlighet att ta del av, även efter avslutad forskarutbildning (<http://www.uminovaholding.se/om-uminova-holding/>). Vid institutionen finns en så kallad ”innovationsambassadör”, som fungerar som kontaktperson för universitetets innovationsstöd, och som kan lotsa doktorander med idéer kring samverkan och innovation vidare in i systemet.

Vägledning: På vilket sätt ansvariga för utbildningen inhämtar sådan information som är relevant för utbildningens kvalitetssäkring och utveckling avseende dess användbarhet och förberedelse för arbetslivet och olika karriärvägar, både i Sverige och utomlands.

Rent generellt inhämtas information genom att delta i olika nätverk inom och utanför lärosätet. Studierektorn för forskarutbildningen arbetar med informationsinhämtning och omvärldsbevakning som är relevant för utbildningens kvalitet nationellt och internationellt, bland annat genom deltagande i de årliga mötena som anordnas av European Association for International Education (EAIE).

Vägledning: Hur ansvariga för utbildningen arbetar med alumners erfarenheter.

Som nämndes ovan gjordes 2015 en studie om alumner som disputerat under perioden 2007-2015, och samma år arrangerades en karriärhalvdag för samtliga doktorander vid institutionen (sex forskarutbildningsämnen) där alumner medverkade för att berätta deras erfarenheter av alternativa karriärvägar efter disputation. En av alumnerna som medverkade disputerade i ämnet historia, men arbetar idag som ledarskribent på Östersundsposten. Han berättade om vilken nytta han haft av utbildningen och gav konkreta tips på hur de förvärvade kunskaperna under forskarutbildningen kan användas i flera olika sammanhang även utanför akademien. En uppföljning av karriärdagen med inbjudna alumner både utanför och inom akademien planeras ske hösten 2018.

Vägledning: i vilken utsträckning doktoranderna ges möjlighet till institutionstjänstgöring eller dylikt i form av undervisning, administrativt arbete eller annat arbete.

Möjligheterna för institutionstjänstgöring (undervisning, administrativt arbete eller annat arbete) är relativt begränsade för doktoranderna i historia. Enligt den bemanningspolicy som fastslogs i november 2016 klargörs visserligen att doktorander och forskare som saknar undervisning i sin tjänst ska få förfrågan varje år om intresse för undervisning finns. Men samtidigt klargör bemanningspolicyn att doktoranderna inte är en prioriterad grupp vid förekommande möjliga öppningar.

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/190/190720_protokoll-beslutsmt-2016-11-15.pdf, Bilaga 1)

Inom ämnet historia innebär de ekonomiska ramarna och bemanningsprincipen att möjligheterna för doktorander att under sin utbildningstid förvärva sig mer betydande undervisningserfarenhet är något begränsade, även om doktoranderna fått möjlighet att undervisa på grundutbildningskurser och handleda uppsatser. För att doktoranderna ska ges möjlighet till ytterligare kompetensutveckling vad gäller undervisning, uppmanas de att läsa de kurser som ges av Universitetspedagogik och lärandestöd (UPL) på universitet.

(<http://www.upl.umu.se/utbildning/kurser/>)

Detta är ett identifierat utvecklingsområde inom institutionen. Såväl doktorandrepresentanter som undervisande lärare, ämnesföreträdare och studierektor har i olika sammanhang lyft fram att doktoranderna är en resurs som i nuläget inte tas tillvara. Deras färdigheter och kunskaper är en tillgång som skulle kunna stärka kvalitén på undervisningen vid institutionen ytterligare.

B. Utbildningens utformning och genomförande följs systematisk upp för att säkerställa att den är användbar och förbereder för arbetslivet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Vägledning: Vilka eventuella åtgärder som vidtas i samband med uppföljning och hur återkoppling av dessa sker i syfte att säkerställa att utbildningen är användbar och förbereder doktoranderna för ett föränderligt arbetsliv samt hur återkoppling sker till relevanta intressenter.

Kurser och övrig verksamhet som bedrivs inom ramen för humanistiska fakultetens forskarskola och som säkerställer att doktoranderna förbereds för ett föränderligt arbetsliv följs under året upp genom protokollförda referensgruppsmöten. Där ingår förutom föreståndare från forskarskolan även studierektorer från alla institutioner, representanter från andra enheter inom fakulteten och en doktorandrepresentant.

Doktoranders perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen verkar för att doktoranderna tar en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen och lärprocesser.

Vägledning: Hur arbetet ser ut för att doktoranderna ska ta aktiv del i att utveckla utbildning och lärprocesser.

Vad gäller den verksamhet som humanistiska fakultetens forskarskola bedriver, genomförs kontinuerlig utvärdering genom protokollförda referensgruppsmöten. Doktorandernas synpunkter förs fram vid dessa möten genom en doktorandrepresentant. Vad gäller kursverksamheten för övrigt får doktorander möjlighet att skapa egna doktorandkurser, som leds och examineras av disputerade lärare. Ett exempel på det är när några av doktoranderna vid institutionen gick ihop och tillsammans med doktorander i Göteborg skapade en teorikurs som sedan leddes och examinerades av lärare från bägge lärosätena. Slutligen innebär inrättandet och den årliga uppföljningen av den individuella studieplanen ett tillfälle för doktoranderna att ta aktiv del i att utveckla utbildning och lärprocesser – till exempel vilka kurser som ska läsas, upplägget för avhandlingsskrivandet, konferensdeltagande och seminariedeltagande.

Vägledning: Hur doktorander deltar i beslutsprocesser, inklusive beredning, av frågor som rör forskarutbildning.

Doktorander sitter med i universitetets samtliga råd som bereder frågor rörande forskarutbildningen. På institutionen är det främst rådet för forskning och forskarutbildning (FoFou) som bereder frågor som rör forskarutbildning och där deltar doktorander med representant. När större frågor som rör forskarutbildningen ska beslutas ges doktorandkollektivet möjlighet att lämna yttrande, som till exempel 2016 då institutionens policydokument ”Riktlinjer och praxis för forskarutbildningen vid institutionens för idé och samhällsstudier” reviderades.

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/192/192865_riktlinjer-och-praxis-fr-forskarutbildningen-vid-institutionen-fr-id--och-samhllsstudier_feb2017.pdf). Vid det tillfället sammankallades samtliga doktoranderna till ett möte anordnat av studierektorn och fick vid det mötet framföra synpunkter muntligt. Vidare ombeds doktorander löpande att komma med tips och förslag på förbättringar på utbildningen till studierektorn för forskarutbildningen, som också har återkommande dialog med doktorandrådets ledare kring frågor som rör forskarutbildningen vid institutionen. Doktoranderna har genom deltagande i den referensgrupp som årligen följer upp den individuella studieplanen stort inflytande vad gäller den individuella utbildningsgången.

Vägledning: Hur en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö säkerställs för doktoranderna.

Som anställda faller doktoranderna in i det allmänna kvalitetssäkringsarbetet för fysisk och psykosocial arbetsmiljö på universitetet och vid institutionen som arbetsplats. God fysisk arbetsmiljö säkerställs för doktoranderna (och övriga anställda) genom årliga utvärderingar

och åtgärder (exempelvis installerande av höj- och sänkbara skrivbord, förbättrad ventilation etc). Interna undersökningar (medarbetarenkäter och en särskild enkätundersökning av doktorandföreningen HumDok) av den psykosociala arbetsmiljön vid lärosätet och fakulteten har de senaste åren pekats ut som en särskilt utsatt grupp, med relativt hög sjukfrånvaro och upplevd stress. Senast genomförda medarbetarundersökningar visar att doktorander är den grupp anställda som rapporterar lägst nöjdhet med arbetsituationen. Umeå universitet har därför inlett en pilotstudie som syftar till att utreda hur universitetet på bästa sätt kan stödja doktoranderna att fullfölja sin utbildning, men även att skapa bättre förutsättningar för en beredskap för arbetslivet efter examen.

Inom fakulteten har olika åtgärder vidtagits för att förbättra situationen för alla anställda. Vissa åtgärder har varit direkt inriktade mot doktoranderna. Två workshops för fakultetens doktorander anordnades i humanistiska fakultetens forskarskolas regi, en hösten 2015 (Getting study and life together in a healthy way) och en våren 2016 (Time management). Vid bägge tillfällena deltog representanter från företagshälsovården. På institutionsnivå anordnades hösten 2015 en karriärdag med inbjudna alumner, som redan omnämnts ovan i den här självvärderingen. Bakgrunden till karriärdagen var att många doktorander vid enskilda samtal med studierektorn för forskarutbildningen gav uttryck för en oro över framtiden efter disputationen. Den oron sades också bidra till den upplevda stressen inom doktorandkollektivet.

B. Utbildningen följs systematiskt upp för att säkerställa att doktorandinflytandet används i kvalitetssäkring och utveckling av utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Vägledning: Hur doktoranders, inklusive alumnens, synpunkter på utbildningen samlas in, sammanställs och redovisas för doktoranderna samt hur de används i kvalitetssäkring och utveckling av utbildningen samt vilka eventuella åtgärder som vidtas, i syfte att stärka doktorandinflytande, i samband med att utbildningen följs upp. Hur sker återkoppling till relevanta intressenter.

Vad gäller utvärdering är institutionens policy följande:

”Som en del i det systematiska kvalitetsarbetet inom forskarutbildningen vid institutionen ska det genomföras rutinmässiga utvärderingar. Alla forskarstuderande som deltar i eller har avslutat utbildning på forskarnivån ska ges en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på utbildningen. Förutom mindre utvärderingar i samband med enskilda forskarutbildningskurser, som de inblandade lärarna ansvarar för, ska varje forskarstudent ges möjlighet att utvärdera forskarutbildningen kontinuerligt. Ansvarig för dessa utvärderingar är studierektorn för forskarutbildningen. Studierektorn för forskarutbildningen ansvarar för att erbjuda tillfällen till enskilda samtal varje år, då varje doktorand ges möjlighet att uttrycka sina synpunkter på utbildning. Efter disputationen ska doktorander erbjudas att ge en samlad utvärdering av hela forskarutbildningen. I utvärderingen bör följande punkter ingå:

- Forskarutbildningsmiljöns ramverk, dvs. frågor om upprättande och uppföljning av individuella studieplaner, forskarutbildningens organisering, information, administrativt stöd och relation till forskarskola och dess betydelse.
- Forskarutbildningens innehåll, dvs. frågor om avhandlingsarbetet och kurser.
- Stöd och vägledning, dvs. frågor om handledning, seminarieverksamhet och annat intellektuellt och metodologiskt stöd vid avhandlingsarbetet och under utbildningen.
- Kunskap och kompetenser, dvs. frågor om upplevd intellektuell utveckling under forskarutbildningen, vilka färdigheter utbildningen gett samt upplevd nytta av forskarstudier.
- Omvärld, dvs. frågor om internationalisering och nätverk inom och utanför universitetsvärlden samt anställningsbarhet.
- Doktorandnöjdhet, dvs. samlat omdöme av forskarstudierna.

Generellt viktiga frågor som kommer fram i samband med utvärderingar tas upp för vidare beredning i FoFou-rådet.”

(http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/192/192865_riktlinjer-och-praxis-fr-forskarutbildningen-vid-institutionen-fr-id--och-samhllsstudier_feb2017.pdf, s 13)

Detta är institutionens policy, men rutinerna kan inte sägas ha fungerat optimalt. Detta har därför markerats som ett utvecklingsområde och under 2017 kommer ansvariga för forskarutbildningen att föra en dialog med doktoranderna hur rutinerna kring utvärdering skulle kunna förbättras ytterligare.

I en avgångsenkät för utbildning på forskarnivå som lämnas ut till alla som avslutar forskarutbildningen vid Umeå universitet (se [rapport från 2015](#)) ställs frågor rörande utbildningen, inklusive vilken sysselsättning man har efter examen och hur utbildningen förberett för framtida karriärvägar. Svaren redovisas dock av anonymitetsskäl inte på institutionsnivå. Alumners synpunkter samlas inte heller in på annat sätt vid institutionen.

Jämställdhetsperspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

Vägledning: Hur arbetet ser ut för att ett jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningens utformning och genomförande.

Doktoranderna får under sin utbildning möta såväl manliga som kvinnliga lärare på kurser och läsa litteratur av såväl manliga som kvinnliga författare. Inom institutionen pågår sedan många år tillbaka ett aktivt arbete med att skapa en jämställd seminariekultur, bland annat med hänsyn till talutrymmet.

Vetenskap och kön berörs i den obligatoriska kursen Forskningsprocessens delar, och som beskrevs under aspekten Forskarutbildningsmiljö har doktoranderna möjlighet att gå de kurser som ges i Genusforskarskolans regi.

Vägledning: Vilka eventuella möjligheter och utmaningar som har identifierats avseende sammansättningen i doktorandgruppen samt hur dessa har hanterats.

Doktoranderna har under senare år varit jämnt fördelade vad gäller kön. En utmaning är att försöka förmå våra kvinnliga doktorander att stanna kvar och göra karriär som lektorer och professorer inom ämnet – som generellt är relativt mansdominerat, särskilt vad gäller professorsgruppen.

B. Systematisk uppföljning görs för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande främjar jämställdhet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Vägledning: Hur uppföljning sker för att säkerställa att ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande, hur resultaten av uppföljningen omsätts i relevanta åtgärder för kvalitetsutveckling samt hur detta sedemera återkopplas till relevanta intressenter.

Vid institutionen finns två företrädare för lika villkor, av dessa är för närvarande en doktorand i historia. Företrädarna för lika villkor samarbetar med prefekten i planering, aktiva åtgärder och uppföljning av institutionens mål för lika villkor, inklusive jämställdhet. http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/190/190544_planarbetsmiljolikavillkor2017-2018.pdf. Företrädarna deltar även i fakultetens kommitté för lika villkor som träffas två gånger per termin. Fakultetens doktorandorganisation, Humdok, arbetar också med att bevaka jämställdhetsfrågor inom forskarutbildningen och sitter även med som representanter i kommittén för lika villkor. Humdok arbetar just nu med att ur ett jämställdhetsperspektiv kartlägga hur doktoranderna ges möjlighet att undervisa samt utföra andra uppdrag under forskarutbildningen.

Den enda uppföljningen för att säkerställa att ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande, är institutionens granskning av kursplaner och

litteraturlistor – en granskning som i normalfallet görs av studierektorn för forskarutbildningen. (http://www.idesam.umu.se/digitalAssets/192/192865_riktlinjer-och-praxis-fr-forskarutbildningen-vid-institutionen-fr-id--och-samhllsstudier_feb2017.pdf, s 11)

Om studierektorn för forskarutbildningen noterar en snedvridning när det exempelvis gäller författarna till den litteratur som ingår, kan studierektorn anmärka på detta till upphovsmakarna till kursplan och litteraturlista. Detta är dock olyckligtvis inte inskrivet i institutionens policydokument och efterföljs ej systematiskt. Här noterar vi en brist i vårt kvalitetsarbete inom institutionen. En annan brist rör tillsättningar av handledare, där jämställdhetsaspekten måste tas i beaktande i högre utsträckning än vad som varit fallet tidigare när det gäller tillsättningar av såväl interna som externa handledare.